

зацікавлених сторін – громадян і влади, без участі яких подібна проблема не може бути вирішена.

АГРОПРОМИСЛОВІ КЛАСТЕРИ ТА ЇХ РОЛЬ У РЕГІОНАЛЬНОМУ РОЗВИТКУ

І. В. СІДЕЛЬНИКОВА, канд. екон. наук, доц.,

завідувач кафедри економічної теорії

*Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
м. Харків*

Створення агропромислових кластерів особливо актуально, коли реформування агропромислової сфери дедалі більше торкається рівня територіальних громад, економічна самостійність яких на сучасному етапі розвитку підвищується, що породжує нові, більш складні завдання, які вимагають і нових шляхів розв'язання.

Характерними рисами агропромислових утворень кластерного типу є: об'єднання ресурсів сільського господарства та промисловості; взаємодія аграрної й індустріальної технологій у єдиному виробничому циклі; адаптація ринкової інфраструктури до потреб аграрних, промислових, торговельних господарюючих суб'єктів; посилення виробничих зв'язків. При цьому агропромислові підприємства одержують наступні можливості: використовувати нові технології, енергетичні засоби, інженерні споруди; долати тимчасовий розрив у фінансуванні витрат між збиранням урожаю і початком періоду його переробки; сприяти поліпшенню якості продукції, яка без додаткових заходів могла б швидко зіпсуватися; обробляти продукцію для закладання на збереження, організовувати більш повне завантаження робочої сили в період міжсезонних робіт.

Тому регіональна політика має бути спрямована на підтримку й сприяння розвитку процесів кластеризації в агропромисловому виробництві.

У ході визначення умов формування та функціонування кластерних агропромислових утворень потрібно брати до уваги наступні фактори з обов'язковим урахуванням тенденцій їхніх змін:

- застосування з боку органів державної влади законодавчого й адміністративного впливу, спрямованого на забезпечення спільності інтересів для створення умов щодо прояву ініціативи керівництва регіону, підприємницьких структур, наукових організацій аграрної галузі з метою активізації підприємницької діяльності, а також підтримка ініціативи регіону щодо формування кластерів;

- передача частини повноважень на регіональний рівень, що дає можливість більш ефективно розробляти й реалізовувати територіальні програми, а отже за рахунок кластерів сприяти розвитку самоврядування території;

- наявність специфічних довготривалих регіональних проблем, на розв'язання яких у центральних органів влади, як правило, «не доходять руки»;

- велика різниця в економічному становищі регіонів при однакових можливостях і потенціалі.

При створенні агропромислових кластерів важливе значення має стан інфраструктури, особливо соціальної. Суттєвим є й питання комплексного розвитку всієї інфраструктури, насамперед, сільських територій регіону для залучення кваліфікованих спеціалістів на роботу. Адже удосконалення того чи іншого сектору економіки залежить від стану відповідної інфраструктури. При застосуванні кластерної моделі агропромислового виробництва дедалі більше інвестицій має вкладатися в інфраструктуру основних сфер регіону з метою підвищення добробуту населення.

Неабияке значення при створенні й подальшому функціонуванні агропромислових кластерів має доступність специфічних місцевих природних ресурсів. Наявність та більш ефективне використання природних ресурсів є одним із головних факторів, завдяки чому виникла більшість потужних кластерів.

Особливо важливим фактором при створенні агропромислового кластера є територіально близьке розташування його виробництв та інших структур і близькість до постачальників ресурсів та споживачів. Це пояснюється всезростаючою вартістю перевезень, котра стає вагомою складовою витрат на виробництво продукції, постійною взаємодією з постачальниками ресурсів, постійними контактами зі споживачами. Близькість до ресурсів значно підвищує ефективність закупівель, знижує ризики при проведенні останніх. Цьому також сприяє наявність у регіоні можливості вибору постачальників і ресурсів більш високої якості. Ті підприємства, які випускають таку ж продукцію, що й кластер, будуть поступово витіснені останнім із ринку. До співпраці з кластером можуть залучатися й іноземні фірми. Суттєвим у функціонуванні агропромислових кластерів є й наявність у регіоні постачальників засобів виробництва.

Вагомим фактором, який впливає на створення та подальший розвиток кластерів, що особливо важливо в агропромисловій сфері, є ефект масштабу у виробництві. Посилення ефекту масштабу виробництва шляхом кластеризації, не тільки дає можливість, за необхідності, розширення агропромислового виробництва, але також і більш «м'якого» входження до ринку.

Кластерний підхід до організації та управління агропромисловим виробництвом дає можливість підвищити продуктивність учасників кластера завдяки спрощенню взаємодії у спільному використанні факторів виробництва за рахунок комплементарності учасників кластера — взаємодоповнення при виконанні ними різних видів діяльності. Така взаємодоповнюваність при виробництві аграрної продукції дає можливість

поліпшення її якості та інших характеристик, підвищення за рахунок цього попиту на неї.

Важливим є й розширення можливостей продукування і впровадження інновацій. Це досягається за рахунок територіальної близькості організацій одна до одної, кооперативних засад у відносинах всередині кластера та безпосередніх повсякденних контактів між учасниками кластера. Генерація, розповсюдження й реалізація інноваційних ідей, як технологічних, так і організаційних, досягається за рахунок збереження учасниками кластера певної власної автономності. За рахунок розширення інноваційних процесів додатково підвищується продуктивність праці.

КОМПЛЕКСНИЙ АЛГОРИТМ ДОБОРУ НАПРЯМІВ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ РЕГІОНУ

В. В. СОЛЯР, канд. екон. наук, доц.,

зав. кафедри фінансів і обліку

*Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
м. Харків*

Розвиток сучасної держави у довгостроковій перспективі на нових якісних принципах потребує дослідження не тільки традиційних чинників економічного зростання, наприклад, таких, як технологічні зміни, розвиток людського капіталу та інші. Не менш важливе значення має формування певної матеріально-технічної бази економічного зростання, яка в економічній системі регіонів повинна включати як виробничу, так і соціальну інфраструктури. Стійке функціонування економіки регіону безпосередньо пов'язане з раціональним розвитком в ньому соціальної інфраструктури, що впливає на його інвестиційну привабливість, ефективність виробництва і якість життя населення. Трансформація всього суспільного виробництва відбувається і в галузях інфраструктури, що сприяє диверсифікації галузевого складу інфраструктури залежно від ступеня розвитку економіки, науково-технічного прогресу, еволюції суспільного виробництва, призводить до необхідності обліку супутніх цим змінам макроекономічних умов і виробленню сучасного погляду на роль і місце інфраструктури у відтворювальній системі регіону.

Характерною особливістю сучасного соціально-економічного розвитку України та її регіонів є розмивання меж між галузями соціальної і виробничої інфраструктури, що обумовлює необхідність обліку цього чинника при переході до стійкого соціального, екологічного та економічного розвитку. Підвищення ролі технічного і технологічного забезпечення виробничо-господарської діяльності, розвиток зв'язку, комунікацій та інтеграційних процесів у сучасному суспільстві призвели також до взаємопроникнення